

(əvvəli 18, 20 fevral 2026-cı il tarixdə saylarımızda)

Türkologiya sahəsindəki fəaliyyət göstərən ayrı-ayrı şəxslərin öz işlərinin nəticələri və əldə olunan yeni nailiyyətlər, eləcə də ayrı-ayrı Sovet respublikalarında türkologiya üzrə görülmüş işlərin ümumi yekunları ilə bağlı xüsusi məruzələrin gündəliyə daxil edilməsinə etiraz edilməsin.

Yuxarıda göstərilən təşkilatlardan və onların təklif etdiyi şəxslərdən dəyişiklikləri, əlavələri, məruzələri və həmməruzələri bu protokolun alınmasından sonra iki həftə ərzində müvafiq təşkilat və komissiyalara bildirmələri xahiş olunsun.

Beləliklə, Türkoloji Qurultayın çağırılması ilə bağlı Komissiya qərarının ümumi nəticələri:

I siyasi və elmi kontekstdə

Bu qərar SSRİ-də yaşayan türk-tatar xalqlarının mədəni-maarifləndirilməsi, dil və kimlik məsələlərinin elmi əsaslarla dyəryilməsi, tənzimlənməsi üçün böyük əhəmiyyət daşıyır.

Qurultayın çağırılması:

SSRİ rəhbərliyinin türk dillərinin tədqiqinə verdiyi strateji əhəmiyyət, elmi dairələrin, xüsusilə etnoqrafların türkologiyaya olan yüksək marağını, bu sahədə koordinasiya-lı dövlət siyasəti aparmaq niyyətini əks etdirir.

SSRİ bu vəsistə ilə həm öz türk-müsəlman vətəndaşları-nın mədəni ehtiyaclarını “tənzimləmək”, həm də türkoloji-ya sahəsində beynəlxalq elmi mühitdə aparıcı rol oynamaq istəyir.

II Qurultayın keçirilməsi ilə bağlı əsas qərarlar. Elmi və praktiki əhəmiyyəti yüksək olan məsələlərin müzakirəsi üçün qurultayın çağırılmasının zəruriliyi və təxirəsalınmazlığı

1. Keçirilmə yeri: Bakı şəhəri türk-tatar respublikala-rının mərkəzində yerləşdiyi və mədəni-coğrafi baxımdan əlverişli olduğu üçün toplantılara ideal yerdir.

2. Keçirilmə vaxtı: 1925-ci ilin sonu – dekabrın əvvə-lində.

3. Tərəfdaşlıq prinsipi: SSRİ daxilində respublikalar və qurumların maraqlı rəyi sorğulanır. Bu da göstərir ki, tədbir “mərkəzdən idarə olunan” olsa da, formaca kolle-gial və çoxtərəfli müzakirəyə açıqdır.

III. Qurultayın gündəliyi və məqsədləri

Qurultayın gündəliyi elmi və təşkilati baxımdan olduq-ca genişdir və aşağıdakı əsas sahələri əhatə edir:

a) türk dillərinin təsnifatı, mənşəyi və tarixi inkişafı; b) fonetika, morfologiya və terminologiya məsələləri; c) yazı sistemləri: ərəb, latın, rus, monqol, akademik və s.;

ç) qohumluq əlaqələri: fin-ugor, monqol dilləri və etnik nəzəriyyə;

d) ibtidai dirlər və tarix;

e) orfoqrafiya və tədris metodikası.

Təşkilati məsələlər və elmi koordinasiyaşı göstərir ki, qurultay vahid dil siyasəti, ortaq terminologiyanın forma-laşdırılması üçün də siyasi və mədəni bir platforma rolunu oynayır.

IV. Təşkilati mexanizmlər

1. Gündəliyin geniş müzakirəyə verilməsi, dəyişiklik-lərin təklif edibə bilmsi, tədbirin elmi-ictimai xarakter daşdığını göstərir.

2. Təkcə dövlət orqanları deyil, akademiya-lar, şərqşü-naslıq assosiasiyaları, regional birövlər, xalq maarif komis-sarlıqları və fərdi mütəxəssislər də prosesa cəlb edilir.

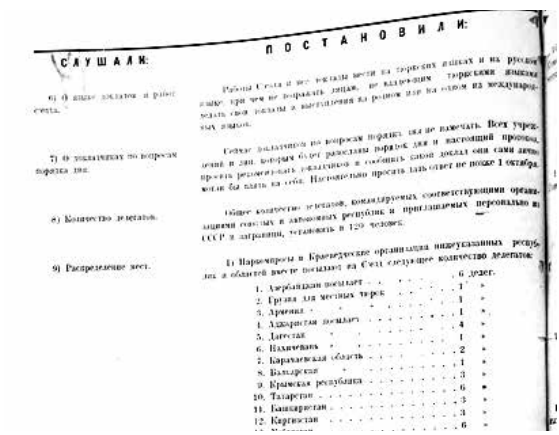
3. Bu struktur SSRİ-də türkologiyanın planlı şəkildə mərkəzləşdirilmiş formada qurulmasının ilkin nümunəsi-dir.

V. Simvolik və geosiyasi məhiyyəti

Qurultayın keçirilməsində Bakı şəhərinin seçilməsi həm coğrafi mərkəz, həm də 1920-ci illərdə Sovet türko-logiyasının paytaxtı kimi tanınmaq istəyindən irəli gəlir.

Bu sənəd bir daha göstərir ki, 1926-cı il Türkoloji Qu-rultayı bütün türkdilli xalqlar arasında mədəni-siyasi in-teqrasiya vasitəsi olaraq SSRİ-nin türkologiya sahəsində dövlət səviyyəsində ideoloji idarəetmə mexanizmi qurmaq cəhdi ilə yanaşı, elmi müzakirələr vasitəsilə vahid yazı, dili, əlifba, terminologiya və tədris üsullarının formalaşdı-rılması məqsədini güdür.

1 saylı protokolun davamı qurultayın təşkilati məsələ-ləri – nümayəndələrin sayı, bölgüsü, dillər, gündəliyə əlavə məsələlər və iştirakçı institutlar – əhatə edir.

Əsildildi:

6. Məruzələrin və qurultay işinin dili barədə

Qəbul edildi:

Qurultayın işi və bütün məruzələr türk və rus dilində aparılsın. Eyni zamanda, türkdilli nümayəndələrin doğma dillərində və ya beynəlxalq dillərdən birində öz məruzələri-ni və çıxışlarını təqdim etmələrinə icazə verilsin, onlara maneə törədilməsin.

Əsildildi:

7. Gündəliyə əlavə məsələlərlə bağlı məruzələr barədə

Qəbul edildi:

Hazırda gündəlik məsələlər üzrə məruzəçiləri təyin etməmək. Bütün təşkilatlara və şəxslərə gündəlik plan layihəsi və bu protokol göndəriləcək, onlardan hansı məsələlər üzrə məruzə hazırlaya bələklərini bildirmələri xahiş olunacaq. Onlardan bu haqda 1 oktyabra qədər cavab vermələri xahiş olunacaq.

Əsildildi:

8. Nümayəndələrin sayı barədə

Qəbul edildi:

İttifaq respublikaları və muxtar respublikalar, eləcə də SSRİ və xaricdən xüsusi dövlətlə gələcək şəxslər üçün qurultaya göndəriləcək nümayəndələrin ümumi sayı 120 nəfər olaraq müəyyən edilsin.

Əsildildi:

9. Yerlərin bölgüsü barədə

10. Qəbul edildi:

I. Aşağıdakı respublikaların və vilayətlərin Elmi Maarif Komissarları tərəfindən Qurultaya göndəriləcək nümayəndə sayı:

- Azərbaycan – 6 nümayəndə
- Gürcüstan (yerli türklər üçün) – 1 nümayəndə
- Ermənistan – 1 nümayəndə
- Dağıstan – 4 nümayəndə

I Ümumittifaq Türkoloji Qurultay

100 il sonra “danişan” məxfi sənədlər

Arxiv materiallarının xronoloji transkripsiyası, seçmə tərcümələr və şərhlər

- Türkmanistan – 2 nümayəndə
- Naxçıvan – 1 nümayəndə
- Qaraçay vilayəti – 1 nümayəndə
- Bağcar vilayəti – 1 nümayəndə
- Krım Respublikası – 1 nümayəndə
- Tatarıstan – 2 nümayəndə
- Başqırdıstan – 2 nümayəndə
- Qırğızıstan – 1 nümayəndə
- Özbəkistan – 3 nümayəndə
- Qara Qırğız vilayəti – 1 nümayəndə
- Türkmənistan – 3 nümayəndə
- Orta vilayətlər – 2 nümayəndə
- Yakut Respublikası – 1 nümayəndə
- RSFSR Maarif Komissarlığının Türkdilli bölməsi tərəfindən – 2 nümayəndə
- (Avtonom respublika və vilayətlərdə yaşayan türkdilli xalqlar üçün)

Çeçen, İnquş, Şimali Osetiya, Kabardin, Adıgey, Çarkəz, Kalmık Respublikası nümayəndələrinin də Qurul-tayda əlifba islahatı və latın əlifbasının qəbulu məsələləri-nin müzakirəsində iştirak etmələri olduqca arzululanandır.

II. Sovet Respublikasının türkologiya və şərqşünaslıq-la məşğul olan ali elmi və tədris müəssisələri:

- Ümumittifaq Şərqşünaslıq Elmi Assosiasiyası – 3 yer
- SSRİ Elmlər Akademiyası – 2 yer
- Moskva Şərqşünaslıq İnstitutu – 1 yer
- Leninqrad Şərqşünaslıq İnstitutu – 1 yer
- Kazan Universiteti – 1 yer
- Daşkənd – 1 yer
- Bakı Dövlət Universiteti – 1 yer
- Leninqrad Dövlət Universiteti – 1 yer
- Krım Dövlət Universiteti – 1 yer

III. SSRİ-dən xüsusi dəvət edilən elm və mədəniyyət xadimlərinin ümumi sayı – 30 nəfər. Bu şəxslərin adları dəyişikliklə protokola əlavə ediləcək və yerləri bölgü ilə veriləcək.

IV. Qurultayda iştirak edəcək tanınmış türkoloqların, xüsusilə Türkiyə və digər xarici ölkə mütəxəssislərinin iş-tirak etməsi arzululanandır. Onların siyahısı tərtib ediləcək və dəvət olunmaları üçün tədbirlər görülməclə.

Bu sənəd də 1 saylı potokolun davamıdır və əsasən təş-kilati məsələlər ilə bağlı qərarları əhatə edir.

Əsildildi:

10. Türkoloji Qurultayın çağırılması üzrə Təşkilat Ko-missiyasının tərkibi haqqında.

Qərara alındı:

Komissiyanın tərkibinə həlledici səs hüququ ilə aşağı-dakı şəxslər daxil edilsin:

Alimcan İbrahimov (Kazan), Zinətulla Novşirvanva, Tüراكulova, Odabaş, Baytursun.

Təşkilat Komissiyasının tərkibi aşağıdakı şəkildə müəyyən edilsin:

Başqan – Ağamalıoğlu (sədr), sədr müavinləri – Mixail Pavloviç və Həbib Cəbiyev.

Üzvlər: Q.İ.Braydo, professor Samoyloviç, profes-sor Çobanzadə, akademik Bartold, professor Aşmarin, A. Qorxməsov, Zifeld, Fikrət Odabaş, Tüراكulova, Zinətulla Novşirvanva, Alimcan İbrahimov, Peninov, Baytursun və Əli Yusifzadə (məsul katib).

Əsildildi:

11. Sovet respublikalarında yardım komitələri haqqın-da.

Qəbul edildi:

SSRİ-nin bir sıra ittifaq və muxtar respublikalarının paytaxtlarında qurultaya kömək üzrə komitələrin yaradıl-ması zəruri hesab edilsin.

Leninqradda yaradılacaq komitenin tərkibinə professor Samoyloviç, akademiklər Marr və Bartold daxil edilsin.

Moskvada belə komitə Sovet Elmi Şərqşünaslıq Asso-siasiyası nəzdində fəaliyyət göstərsin.

A) Kazanda yardım komitəsinin təşkili Alimjan İbra-himova tapşırılsın;

B) Samara şəhərində yardım komitəsinin təşkili Fik-rətə tapşırılsın;

C) Simferopolda yardım komitəsinin təşkili Odabaş-a tapşırılsın.

Bütün yardım komitələri ilə vaxtaşırı əlaqə yaradılma-sı, onların qurultayın hazırlığı və gedişi barədə hesabatları-nın alınması təmin edilsin.

Əsildildi:

12. Qurultayın səhrləri:

Peninov, Əli Yusif və Cəbiyev Bakıya səfərə dəvət edilən rəsmi şəxslərin qarşılınması, yerləşdirilməsi və geri yola salınması ilə bağlı xərcləri hesablayaraq smeta tərtib etsinlər.

Qurultay dövründə iştirakçıların yemək, məskunlaşma və digər ehtiyacları təşkilat komissiyası tərəfindən təmin edilsin.

Əsildildi:

13. Elmi və hesabat nəşrləri

Qərara alındı:

Qurultay zamanı SSRİ respublikalarının əlifba islahatı və xüsusi mədəni məsələlərinə dair ən əhəmiyyətli və aktu-al materialların nəşri zəruri hesab edilsin.

Təşkilat Komissiyasının fəaliyyətini və hazırlıq prose-sini əks etdirən dövi “Bülleten” nəşr edilsin.

Redaksiya heyətinin tərkibi: Mixail Pavlov (məsul redaktor), prof. Çobanzadə, Fikrət, prof. Samoyloviç və Cəbiyev

Prof. Çobanzadə və Cəbiyevə “Bülleten”in birinci bu-raxılışı üçün smeta hazırlamaq və materialların toplanması tapşırılsın.

Əsildildi:

1. Kitab sərgisi

Qərara alındı:

Qurultay zamanı Bakıda türk-tatar dillərində nəşr olun-muş materiallardan ibarət sərgi keçirilsin. Sərgidə ədəbiy-yat əlifbalara görə (ərəb, latın və s.) və respublikalara görə təsnifləşdirilsin (bədi ədəbiyyat, terminologiya və s.).

Katibliyə tapşırılsın ki, Komissiya adından bütün nəş-riyyatlara mürciət etsin və onlardan istər türk-tatar dilla-rında, istərsə də Sovet Şərqində işlədilan bütün əlifbalarda öz nəşrlərini təqdim etmələri xahiş olunsun.

Sədr:

Katib: Əli Yusif

Beləliklə, Qurultayın əsas dilləri: türk və rus; türkdilli nümayəndələrə doğma və beynəlxalq dillərdə çıxış etmək imkanı verilir: bu qərar həm elmi ünsiyyət, həm də mə-dəni inklüzivlik baxımından önəmli addımdır. Məruzəçilər könüllü şəkildə çıxış edə bilirlər, bunun üçün bütün təşki-latlara gündəlik plan layihəsi və protokol göndərilir, hətta onlara 1 oktyabra qədər cavab üçün vaxt verilir.

Qurultayda iştirakçıların sayı: 120 nəfər nəzərdə tutu-lur və bu say 4 istiqamətdə paylanır:

- İttifaq və muxtar respublikalar (məsələn, Azərbay-can, Dağıstan və s.);
- Ali elmi-tədris qurumları (məs., Ümumittifaq Şərq-şünaslıq Elmi Assosiasiyası, Bakı Dövlət Universiteti və s.);
- SSRİ-dən xüsusi dəvətililər;
- Xarici ölkələrdən türkoloqlar.

Təşkilat Komissiyasının tərkibi (məsələn, sədr S.A-ğamalıoğlu, sədr müavinləri: Mixail Pavlov və Həbib Cə-biyev, üzvlər Çobanzadə, Bartold, Samoyloviç, Aşmarin, Qorxməsov, Zifeld və b) SSRİ-nin həm türk, həm də rus intellektualları ilə balanslaşdırılmışdır. Qurultaya hazırlıq məqsədilə Moskva, Leninqrad, Kazan, Samara, Simfero-pol kimi iri şəhərlərdə yerli yardım komitələri yaradılmış, bunlar müntəzəm əlaqədə qalımalı və hesabat verməlidirlər.

Səfər, yerləşmə, yemək və digər xərclərlə bağlı Peni-nov, Əli Yusif və Cəbiyev smeta hazırlayıv. Bu, maliyyənin planlı şəkildə təşkil olunması qərarının texniki peşəkarlı-ğını göstərir.

Qurultay materiallarının və əlifba islahatına dair sənədlərin nəşri nəzərdə tutulur, “Bülleten” adlı dövi nəş-rə hazırlıq görülür, redaksiya heyətinə Pavlov, Samoyloviç, Çobanzadə, Fikrət, Cəbiyev kimi ciddi alim və təşkilatçılar daxil edilir.

Bakı şəhərində keçiriləcək sərgidə ərəb, rus, latın qra-fikaları ilə türk-tatar dillərində nəşrlər nümayiş etdiriləcək. Kitab sərgisi həm elmi, həm də ideoloji baxımdan SSRİ-nin çoxdilli siyasətini – türkdilli ziyalıların və sovet nəşriyyat sisteminin sinxronizasiyasını nəzərdə tutur.

Göründüyü kimi, rus dilinin rəsmi statusu, hegemonlu-ğu qorunmaqla türkdilli çıxışlara şərait yaradılması, əslin-də, elmi və siyasi balansda SSRİ-nin türk xalqları arasında “bərəbər təmsilçilik görüntüsü yaratmaq” istəyindən xəbər verir. Həm respublikalar, həm də elmi qurumlar təmsil olu-nur – bu, sosial və ideoloji elitənin sintezidir. Açıq-aydın nəzərə çarpır ki, qurultayın əsas məqsədlərindən biri la-tın əlifbasına keçidi sistemləşdirməkdir, “Bülleten”lər də ideoloji nəzarət və təşviqat məqsədi daşıyır.

Kadr seçiminə gəldikdə, komissiya üzvləri arasında həm SSRİ elmi elitasının nümayəndələri (Bartold, Sa-moyloviç), həm də milli ziyalılar (Çobanzadə, İbrahimov, Baytursun və s.) yer alıv. Şübhəsiz ki, bu balanslı kadr siyasəti etimad yaratmaqla yanaşı, nəzarət mexanizmi də təmin edir.

1926-cı il Bakı Türkoloji Qurultayı elmi konfransdan çox, planlaşdırılmış ideoloji-siyasi proqramdır: Sovet rəh-bərliyi bu tədbirdən türk xalqlarının yeni ortaq mədəni ko-dunu yaratmaq, latınlaşma siyasətini legitimləşdirmək və elmi ictimaiyyəti siyasi layihəyə inteqrasiya etmək məqsə-dilə alət kimi istifadə etmişdir.

T.Menzel də yazırdı ki, başlanğıcda İstanbul və Anka-radakı türk alimlərinin qurultaya iştirakı planlaşdırılmışdı. Lakin əlifba məsələsindəki qeyri-müəyyənlik və bəzi xo-şagəlməz hadisələr səbəbindən bütün alimlər qatılmaqdan imtina etdilər. Leninqrad akademiyaasının nümayəndələri, türkoloqlar bəzi narahatlıqlar səbəb göstərərək iştirakları-nı təxirə salmışdılar. Dəvətnamələrin vaxtında çatmaması səbəbindən 1926-cı il yanvarın 3-dən 6-dək qurultaya ha-zırlıq xarakterli görüşlər keçirilir. 30 dekabr 2025-ci ildə göndərilən dəvətnamələrin gecikmə səbəblərinin nəzərə alınmaması reallığı göstərir. İlk xarici qonaq T.Menzel 03 yanvar 2026-cı il tarixində Tiflis ziyalılarından Bakıya gəlir, məhz burada qurultayın təxirə salındığını eşidir. Həmin gün təşkilat komissiyası I Türkoloji Qurultaydan öncə gün-dəmin və iştirakçıların yekun formalaşdırılması məqsədilə ümumi iclas çağırır. İclasda qərar alınır ki, gündəm və proqram yenidən işlənsin, dəvət olunan türk xalqlarının coğrafi spektri genişləndirilsin, 3-6 yanvar tarixlərində sessiyada çıxış edəcək şəxslərin siyahısı müəyyən edilsin. T.Menzelin qeydlərindən:

3 yanvar 1926-cı il tarixli iclasda Yardım Komitəsinin 12 əsas üzvvü iştirak edirdi:

S.Ağamalıoğlu, Pavloviç, Məmmədzadə, Zifeld, Sa-moyloviç, Qorxməsov, Baytursun, Aşmarin, Çobanza-də, Odabaş, Peninov, Əli Yusifzadə.

Əlavə olaraq aşağıdakı nümayəndələr iclasa qatılmış-dılar:

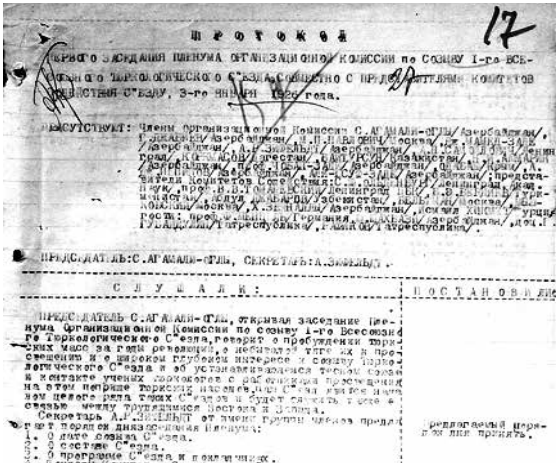
Leninqraddan: Oldenburq, Tomasovski (Leninqrad Universitetinin keçmiş rektoru) Moskvdan: Veltman, Peskovski Azərbaycan: H.Zeynalli, İsmayıl Hikmət (ədəbiy-yat tarixçisi, müəllim), dörd cildlik “Türk ədəbiyyatı ta-rixi” müəllifi

Kazandan: Əziz Ubeydulin Türkmənistandan: Bərdiyev Özbəkistandan: Əbdülcabbarov Almaniya: Menzel (yəni mən) T.Şahbazi və H.Rəfiq – nümayəndəlikdən

Elə ilk gündən Bakıda keçirilən Türkoloji Qurultayla bağlı ziddiyyətli fikirlər irəli sürülür. Fransız türkoloqu Jozef Castagne Rusiyanın Türkoloji Qurultayı topla-maqla Bakını “Türkcə danışan dünyanın baş kəndi”, yəni intellek-tual paytaxtı etməyi hədəflədiyini, başqa birisi Sovetlərin pantürkist düşüncəni zərərsizləşdirmək məqsədilə əks-hü-cumu kimi qiymətləndirir. İlber Ortaylı isə Bakını “Sovet-lər Birliyi və Türkiyə türkolojisinin qarşılaşdığı bir məkan olaraq” dəyərləndirir.

Qurultayda iştirak edən alman türkoloqu Teodor Menzel tədbirin Bakıda keçirilməsinin əsas səbəbini Orta Asiyada həmin dövrdə sabitliyin olmaması kimi izah edir və Bakını türkdilli icmaların ən intellektual şəhəri kimi dəyərləndirir. “Azərbaycanlı siyasi mühacirlərin yaxından əməkdaşlıq etdiyi “Prometey” jurnalı isə əksinə, Türko-loji Qurultaya ümumən skeptik yanaşaraq bütün qərarla-rın Moskvada verildiyini göstərir, alimlərin çıxış və mü-bahisələrini isə əvvəlcədən hazırlanmış siyasi şou kimi dəyərləndirir”.

3 yanvar 1926-cı il Türkoloji Qurultayın Çağırılması üzrə Təşkilat Komissiyasının I Ümumittifaq Türkoloji Qu-rultayla əlaqədar yerli komitə nümayəndələrinin

I Plenum iclasının protokolu:

Təşkilat Komissiyasının üzvləri: S.Ağamalıoğlu (Azərbaycan), H.Cəbiyev (Azərbaycan), M.Pavloviç (Moskva), C.Məmmədzadə (Azərbaycan), A.Zifeld (Azərbaycan) prof. Samoyloviç (Leninqrad), Qorxməsov (Da-ğıstan), Baytursun (Qazaxıstan), Aşmarin (Azərbaycan), prof. Çobanzadə (Azərbaycan), Odabaş (Kırım), Peninov (Azərbaycan), Əli Yusifzadə (Azərbaycan), yerli yardım komitələrinin nümayəndələri: S.Oldenburq (Leninqrad), V.Bərdiyev (Türkmanistan), Abdul Cabbarov (Özbəki-stan), prof. Toməşevskiy (Leninqrad), Veltman (Moskva), H.Zeynalli (Azərbaycan), İsmayıl Hikmət (Türkiyə); qo-naqlar: T.Menzel (Almaniya), T.Şahbazi (Azərbaycan), Qubaydulin (Tatarstan), Rafiqov (Tatarstan).

Sədr: S.Ağamalıoğlu

Katib: A.Zifeld

Təşkilat Komissiyasının üzvləri: S.Ağamalıoğlu (Azərbaycan), H.Cəbiyev (Azərbaycan), M.Pavloviç (Moskva), C.Məmmədzadə (Azərbaycan), A.Zifeld (Azərbaycan) prof. Samoyloviç (Leninqrad), Qorxməsov (Da-ğıstan), Baytursun (Qazaxıstan), Aşmarin (Azərbaycan), prof. Çobanzadə (Azərbaycan), Odabaş (Kırım), Peninov (Azərbaycan), Əli Yusifzadə (Azərbaycan), yerli yardım komitələrinin nümayəndələri: S.Oldenburq (Leninqrad), V.Bərdiyev (Türkmanistan), Abdul Cabbarov (Özbəki-stan), prof. Toməşevskiy (Leninqrad), Veltman (Moskva), H.Zeynalli (Azərbaycan), İsmayıl Hikmət (Türkiyə); qo-naqlar: T.Menzel (Almaniya), T.Şahbazi (Azərbaycan), Qubaydulin (Tatarstan), Rafiqov (Tatarstan).

Sədr: S.Ağamalıoğlu

Katib: A.Zifeld

Dinlənilirdi:

Sədr S.Ağamalıoğlu, iclası açaraq Təşkilat Komissi-yasının plenum iclasının əhəmiyyətinə toxundu. O bildirdi ki, Qurultayın çağırılması fikri təkcə elmi dairələrdə deyil, türk xalqları arasında da böyük ruh yüksəkliyi ilə qarşı-lanmış, ictimai-siyasi marağa səbəb olmuşdur. Bu toplantı yalnız elmi məqsəd daşımır, eyni zamanda, türk-tatar xalq-larının ortaq mədəni və siyasi problemlərinin müzakirəsi üçün mühüm platforma olaçaqdır. Ağamalıoğlu qeyd etdi ki, bu Qurultay Şərqlə Qərbin elmi əməkdaşlığında körpü rolunu oynayacaq və ümumtürk elminin formalaşmasında əlamətdar hadisə olaçaqdır.

Katib Zifeld iclasın gündəliyini elan edir.

Gündəlik üzrə məsələlər:

- Qurultayın çağırılma tarixi və əsaslandırılması
- Qurultay iştirakçıların tərkibi
- Qurultayın keçirilməsi haqqında proqram və nizam-namə
- Yerli komitələrin qurultayda çıxışı
- Əlişir Nəvəinin yubileyi
- Qurultayın seksiyaları və rəqləment
- Mətbuatla əlaqə və nəşr işləri, ədəbiyyat sərgisi, teatr incəsənətinin nümayişi, ekskursiyalar

Qurultayın çağırılma tarixi və əsaslandırılması.

C.Məmmədzadə qurultayın çağırılması tarixçəsi və təşkilatlandırılma səbəbləri haqqında qısa məlumat verdi. O, Təşkilat Komissiyasının apardığı işləri fəvd edərək qu-rultayın keçirilmə tarixinin 1926-cı il 20 fevral tarixi üz-rində dayanmağı təklif edir və məqsəduduğun bilir.

Qurultayın keçirilmə tarixi 1926-cı il 20 fevral yox, qəti olaraq son vaxt 2 fevral təyin edildi. Qorxməsov məlu-mat verdi ki, həmin ilin 10 fevral tarixində Moskvada SSRİ Mərkəzi Komitəsinin sessiyası başlayır, yəqin ki, 20-dək uzanacaq və